

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПЛЕКСНОГО СЛОВОТВІРНОГО ПОЛЯ СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКИХ СУФІКСАЛЬНИХ АГЕНТИВНО-ПРОФЕСІЙНИХ НАЗВ ІЗ СУФІКСОМ -MAN

Стаття присвячена дослідженню комплексного словотвірного поля середньоанглійських агентивно-професійних назв (АПН) із суфіксом -man, що побутували в досліджуваний період виключно як компоненти антропоформул. Розглянуто основні словотвірні моделі, подана семантична характеристика основ іменників. Результати дослідження дають нам переконливі підстави вважати суфікс -man у середньоанглійському періоді продуктивним.

Ключові слова: середньоанглійський період, агентивно-професійні назви, комплексне словотвірне поле.

Добровольская О. Я. Структурно-семантическая характеристика комплексного словообразовательного поля среднеанглийских суффиксальных агентивно-профессиональных названий с суффиксом -man. *Статья посвящена исследованию комплексного словообразовательного поля среднеанглийских агентивно-профессиональных названий с суффиксом -man, которые зафиксированы в письменных источниках исследуемого периода исключительно как компоненты антропоформул. Рассмотрены основные словообразовательные модели, дана семантическая характеристика основ существительных. Результаты исследования дают основания утверждать, что суффикс -man был в среднеанглийском периоде продуктивным.*

Ключевые слова: среднеанглийский период, агентивно-профессиональные названия, комплексное словообразовательное поле.

Dobrovolska O. J. Structural-Semantic Analysis of the Complex Derivational Field of the Middle English Professional Names with the Affix -Man. *Theoretical aspect of the study of the word-building field of Middle English occupational names with the suffix -man is given in the article. The investigation of word-building productiveness of this suffix in the Middle English proved to be urgent in modern linguistics. The complex derivational field of Middle English occupational names is studied in the article. The main ways of word-building on the basis of proper English stems are determined. The results of our investigation prove the affix -man to be productive in the Middle English period. The complex word-building field of the 563 Middle English occupational terms that functioned as the surnames being the elements of the proper names formulas is investigated in the article. The suffix derivatives comprise 51%, the stem of the word-building field is made up of the derivatives with suffix -er(e) (47% of all derivatives under investigation) and the derivatives with suffix -man (40% of all derivatives under investigation). The results of our investigation, especially the amount of the derivatives with suffix -man within the occupational terms as the lexical group of the Middle English vocabulary prove the affix -man to be productive in the Middle English period. The further investigations of the productiveness of the suffix -man in different lexical groups of Middle English seem promising.*

Key words: Middle English, occupational names, complex derivational field.

Для опису явищ словотвору в сучасній лінгвістиці використовують теорію поля. Однією з основних праць, де застосовано польовий підхід при описуванні системи словотворення, є праця О. Г. Ревзіної. Словотвірне поле О. Г. Ревзіна визначає як набір суфіксів, що мають такі властивості: 1) надають похідним назвам те саме словотвірне значення; 2) надають похідним назвам той самий набір значень певних грамагічних категорій: числа та істоти [13: 10]. Теорію

поля використано для опису явищ словотворення також у працях І. В. Погребної [11], К. А. Редкозубової [14], Ю. О. Ніжельської [8], Л. А. Нікітіної [9]. Досліджуючи словотвірне поле суфіксальних іменників зі значенням особи в середньоанглійській мові, Л. А. Нікітіна поєднує структурну характеристику словотвірного поля із семантичною характеристикою дієслівних, субстантивних та ад'єктивних твірних основ, оскільки у семантиці похідного слова твірна основа є головним компонентом. Кожну групу основ поділяють на лексико-граматичні розряди і лексико-граматичні групи на базі основного лексичного значення твірних основ [9].

Погляди лінгвістів стосовно статусу *-man* різняться: його вважають компонентом складного слова [20; 21; 6; 10; 7; 15], напівсуфіксом [3; 2], суфіксом [5; 12; 17; 1; 9]. У давньоанглійський період з'явився словотвірний ряд похідних, об'єднаних другим компонентом *-man* (наприклад, Т. Ф. Солоневич виявляє 21 давньоанглійську назву за професією з другим компонентом *-man* [16]), що дає підстави вважати цей період часом появи нового суфікса *-man*, який продовжує бути продуктивним і в середньоанглійський період ([1: 95]). Т. А. Расторгуєва вважає, що новий суфікс *-man* розвинувся з кореневої морфеми саме в середньоанглійський період [12: 320]. Підтверджуючи думку про суфіксальний статус *-man*, П. М. Карашук відзначає, що у словах з *-man* основне значення зберігається лише за першим компонентом, *-man* додає лише агентивне значення, а в складних словах смислове навантаження припадає на другий компонент [5: 57]. Л. В. Царьов наголошує на тому, що попри існування смислового зв'язку між суфіксом і словом *man*, суфікс *-man* не наділений багатозначністю аналогічного слова, а має лише абстрактне значення виконавця дії [17: 123].

Вивчаючи словотвірне поле суфіксальних іменників середньоанглійського періоду, Л. А. Нікітіна виявила 63 іменники із суфіксом *-man* (6% від загальної кількості суфіксальних похідних зі значенням особи) (у т. ч. іменників зі значенням заняття – 30; соціального положення, рангу, титулу – 17; статі, віку – 6; відносини між людьми загального характеру – 5; якісної характеристики – 4; сімейно-родинних стосунків – 1) [9]; 141 назву за професією з другим компонентом *-man* установила в середньоанглійській лексико-тематичній групі назв осіб за професією Т. Ф. Солоневич (трактуючи їх як композити) [16].

Мета і завдання праці полягає у вивченні комплексного словотвірного поля середньоанглійських агентивно-професійних назв, що утворилися на основі питомої англійської лексики з додаванням суфікса *-man*, і були зафіксовані у пам'ятках виключно як додаткові до особового власного імені компоненти антропоформул. Вивчення похідних з *-man* назв за професією та родом заняття, які служать лексичною базою назв прізвищевих типу, виявлених у процесі нашого дослідження у складі середньоанглійських антропоформул як додаткового до особового власного імені ідентифікаційного компонента, має цілком визначити продуктивність суфікса *-man*.

Джерелами нашого дослідження стали: 1) назви прізвищевих типу, офіційно задокументовані у складі антропоформул у період середньовіччя

в переписних, судових і фінансових документах XII-XV ст. і зібрані в дослідженнях з ономастики та ономастичних словниках [19, 22, 23, 24], а також в історичних словниках англійської мови [25, 26] як ілюстративний матеріал до лексико-семантичного варіанта апелятива у вузькому (антропоформула) або широкому (антропоформула як член речення) контекстах [25; 26] або як окремих лексико-семантичних варіантів з приміткою «in surnames», «as surname» [25]; 2) середньоанглійські апелятиви-назви осіб за професією, унесені як окремі словникові статті до історичних лексикографічних джерел, зокрема їх лексико-семантичні варіанти [25; 26].

Методом суцільної вибірки із зазначених лексикографічних та лінгвістичних джерел, за принципом відбору всіх фіксацій у складі антропоформул із подальшим групуванням їх за фонографічними варіантами у хронологічний послідовності вживання, а також першої фіксації як апелятива без відбору фонографічних варіантів, ми отримали такий фактичний матеріал дослідження – 7429 назв прізвищового типу (з урахуванням їх фонографічних варіантів), які відтворюють у своїх антропоосновах 2013 назв осіб за професійною діяльністю, використаних у 10205 слововживаннях своїх фонографічних варіантів. Також виявлено 404 агентивно-професійні назви, що побутували виключно як апелятиви. Отже, у нашому дослідженні вивчається дерація 2417 агентивно-професійних назв.

Керуючись польовим підходом до розгляду мовних явищ, класифікуємо лексику за структурою – одним із основних і найпоширеніших сучасних способів систематизації лексики, (поряд із систематизацією за джерелом записування (етимологія), хронологією, семантикою, лексико-граматичною приналежністю та ступенем асиміляції), – використовуючи класифікацію іменників за розрядами, наведену в дослідженні В. І. Шадріна [18], класифікацію дієслів, запропоновану С. М. Дишлевою [4], вносячи доповнення і корективи стосовно англійських дієслів, а також класифікацію прикметників Л. А. Нікітіної [9]. У роботі було використано методи польового структуровання, морфемного та словотвірного аналізів.

Результати дослідження. У процесі дослідження було вивчено 563 агентивно-професійні назви, що побутували виключно як компоненти антропоформул, і встановлено 116 іменників-похідних із суфіксом -man.

Структурна характеристика. Структура АПН із суфіксом -man відповідає таким моделям: $N+-man=N$: АПН із суфіксом -man утворені від питомих простих субстантивних основ, наприклад: *bē~man ‘a beekeeper’ < bē [OE bēo, bīe] ‘a bee’; *bullok~man ‘a keeper of bullocks or steers’ < bullok [OE bulluc] ‘bull calf; steer’; *butere~man ‘a maker or seller of butter’ < butter [OE butere]; *cresse~man ‘one who raises or gathers cress’ < cresse [OE cressa] ‘the plant of the mustard family’; *spon~man (< spoon [OE spōn] ‘a thin piece of wood; a roofing-shingle’ 1316-7 NED; ‘a utensil’ 1340 NED; пор. spōner(e) ‘one who makes shingles or spoons’ 1390 MED, ‘one who makes spoons’ 1515 NED; spōn~make(e) ‘one who makes roof shingles or spoons’ 1429-30 MED);

$N/V+-man=N$: *bode-man < bōde n. [OE boda, -an] ‘a messenger or emissary’, bōden v. [OE bodian] ‘to deliver a message; proclaim, announce, report (sth.);

*hunte~man < hunte n. [OE hunta] ‘one who hunts wild beasts, a hunter’ 1131 MED, hunte v. [OE huntian] ‘to hunt, go hunting’ 1131 MED (hunter 1250 MED < hunte v.); *in~man < innen v. [OE innian] ‘to provide (sb.) with lodging, lodge’, in n. [OE in] (пор. *innour, in~keper, innholder); *pak(e~man < pak(e [ME packe, pak(e, pakke, cp. MDu., MLG pac & OI pakki] ‘a bundle or package; a bundle of cloth, moss, skins, merchandise, etc.’ 1200 MED, ‘a bag or pack for carrying things; a money-bag, purse; also, a packsaddle’ 1225 NED; pakken v. [from pak n.; also cp. AF enpaker, ML paccare, MDu packen] 1361 MED, 1280 NED; *smith~man < smith n. [OE smiþ] ‘a blacksmith, an ironworker; a farrier; a worker in various metals; an artisan, a workman; a carpenter’; smithen v. [OE smiðian] ‘(a) to make (sth.) of metal; also, work (metal), forge; to work as a blacksmith’; *spile~man ‘jester, juggler’, spilen v. [OE spilian] ‘to sport or play; to rejoice’ 1000 NED, ‘to say; to speak’ 1205 NED; spīle sb. [< spilen v.] ‘play, sport, revelry’ 1205 NED, 1250 MED (пор. OE spīlere ‘a player, jester’ OED). У трьох випадках можливою є полісемія похідних іменників залежно від того, чи мотивують їх дієсловом чи іменником: *glas~man < glāsen v. (< glas n. [OE]) ‘to provide (a building, etc.) with glass windows; fit (a window) with glass’ (пор. *glas~werker, glas-wright, glāsier [< glas n., glāsen v.] ‘one whose craft is the making of glass or the installation and repair of glass windows’ 1286 MED), *hake~man < hakken v. [OE] ‘to cut (sth.) with chopping blows, hack’, hak [< hakken v.] ‘a heavy agricultural tool’ 1325 MED (пор. hakker(e ‘a hacker, chopper, cutter; one who makes the tool called a hak’ 1398 MED); *sēd~man < sēden v. (< sēd n. [OE]) ‘to sow seed’ (пор. sēder(e ‘one who sows seed’ 1425 MED, seedman ‘a dealer in seed’ 1652 NED);

V+-man=N: *bak(e)man ‘a maker or seller of pastries, pies, etc.’ < bāken [OE bacan, bōc, bacen] ‘to bake (bread, beans, apples in an oven or in ashes, пор. bākere [OE bæcere] ‘a baker; a member of the craft of bakers or of one of the two divisions [broun-bakeres, whit~bakeres] of the craft’ 1300 MED, ‘one who bakes; spec. one whose business it is to make bread’; baxter [OE bæcetre] ‘a baker; a member of the craft of bakers’; *breu~man < breuen v. [OE brēowan] ‘to brew (beer, ale); also, make (wine); to make ale or beer, engage in brewing’; *hegġe~man < hegġen v. (< hegġe n. [OE hecg, hecge]) ‘to make a hedge’ 1390 MED (пор. *hegġer, hegġe~makere); *herd~man < hērden v. (< hērd(e n. [OE heord]) ‘to herd (livestock); also, watch over (sb.), keep, protect’ (пор. *herder); *huckeman < hukken [OE] ‘to sell, peddle, sell at auction’ (пор. hukker [OE] ‘a petty merchant, peddler, male huckster; an auctioneer’ 1450 MED, hukster(e [prob. OE] ‘a petty merchant, a peddler; – often used contemptuously’ 1200 MED; *rēd~man ‘a thatcher’ < rēden v. (< rēd n. [OE hrēod]) ‘to thatch (a building) with reeds, or perh. with straw’ 1440 MED (пор. rēder(e ‘a thatcher’); *toll~man < tollen v. (< tol n [OE toll] ‘a tax, levy, fee, toll; payment, dues’) ‘to assess a tax or fee’ 1387 MED (пор. toller(e, tol~gaderere, tol~reve);

N-er+-man=N: *dykerman (< dīcher (diker) [OE dīcere, dīkere < dike [OE dīc]] ‘one who digs or cleans out ditches, a ditcher’ MED, ‘a man who constructs or works at dikes; one who digs ditches or trenches’ 1000 NED; ‘one who builds enclosure walls of earth or dry stone’ 1497 NED; ‘one who constructs embankments’ 1481 NED; *sādelēr(e~man < sādeler(e (< sādēl [OE sadel]) ‘a maker or seller of saddles or saddlery’;

N-s+-man=N: *hunte(s-man ‘hunter’ MED (< hunte [OE hunta] ‘one who hunts wild beasts, a hunter’, поп. hunter(e ‘a hunter; esp. one who hunts deer, boar, hare, etc; also, a fowler’ 1250 MED, ‘one engaged in the chase of wild animals; a huntsman’ 1250 NED; huntsman ‘a man who hunts, a hunter’ 1567 NED; *herdesman (< hērd(e [OE heord] ‘a flock or herd of domesticated animals’, поп. herdsman ‘a keeper of domestic animals which go in herd, esp. of cattle’ 1603 NED); *ōr(es~man (ōr(e [OE ār] ‘an oar’); *wudesman (wōde [OE wudu, wiodu, later wudu] Beowulf; 725 NED, поп. wōde-man [OE wudu-mann] ‘one adept at hunting in the woods, a master of woodcraft’ 1410 MED, ‘one who looks after the trees in a wood or forest; one who fells or lops trees for timber or fuel; also, one who provides or purveys wood’ 1426 NED; ‘a forester having charge of the king’s woods’ 1494 NED);

N(N+N)+-man=N:*steuard~man (< steuard [OE stig-weard, stī-, -ward, -werd] ‘an official who controls the domestic affairs of a household’ 1000 NED; ‘an officer of the royal household’ 995 NED; ‘after the Conquest it was used as the English equivalent of OFr seneschal, of ‘the steward of a manor’ 1303 NED and of ‘the manager of an estate’ 1386 NED);

N(N+N)-s+-man=N:*steuards~man (< steuard [OE stig-weard, stī-, -ward]+ -s);
Adj. + -man=N: fōr(e~man.

Семантична характеристика субстантивних основ. Субстантивні основи належать до таких розрядів іменників: а) з конкретним значенням (у т. ч. три збірні іменники);

б) з абстрактним значенням: *dōm~man ‘judge’ (< dōm [OE dōm] ‘a statute, law, enactment; an ordinance, decree’ 825 NED, 1175 MED), поп. doomsman ‘a judge, deemster’ 1200 NED; *chār~man ‘a man (woman) who does odd jobs’ (< chār [OE cier(τ, cer(τ)] ‘a ‘turn’ of activity; a small job, a chore’), поп. char~woman ‘a woman who does odd jobs’ MED); *spile~man (< spile sb. ‘sport, play’ 1205 NED);

в) іменники з конкретним значенням, представлені назвами істот: назви людини, зокрема ЛСГ «Назви людини за професійною діяльністю»: *bōde~man < bōde [OE boda] ‘a messenger or emissary’ 1175 MED, ‘one who makes an announcement; a herald, a messenger. Obs. from 12th c.’ NED, *dyker~man (< dīcher (diker) [OE dīcere, dīkere < dike [OE dīc]] ‘one who digs or cleans out ditches, a ditcher’ MED, ‘a man who constructs or works at dikes; one who digs ditches or trenches’ 1000 NED; ‘one who builds enclosure walls of earth or dry stone’ 1497 NED; ‘one who constructs embankments’ 1481 NED; *herdesman (< hērde [OE] ‘a herdsman; a keeper of cattle, hogs, horses, goats, or any kind of livestock’, поп. herdsman ‘a keeper of domestic animals which go in herd, esp. of cattle’ 1603 NED); *hucker~man < hukker [OE] ‘a petty merchant, peddler, male huckster; also, an auctioneer’ 1450 MED, поп. hukster ‘a petty merchant, a peddler; often used contemptuously’ 1200 MED, *hunte~man < hunte [OE hunta] ‘one who hunts wild beasts, a hunter’ 1131 MED, *sādelēr(e~man < sādelēr(e (< sādel [OE sadel]) ‘a maker or seller of saddles or saddlery’; *smith~man < smith [OE smip]; *steuard~man < steuard [OE stig-weard, stī-, -ward, -werd] ‘an official who controls the domestic affairs of a household’ 1000 NED; ‘an officer of the royal household’ 995 NED; ‘after the Conquest it was used as the English

equivalent of OFr *seneschal*, of ‘the steward of a manor’ 1303 NED and of ‘the manager of an estate’ 1386 NED.

Назви тварин, зокрема свійських тварин (у т. ч. дві збірні назви): **bukke~man* ‘a goat-keeper’ < *bukke* [OE *bucca*] ‘the adult male goat, he-goat’, **bullok~man* ‘a keeper of bullocks or steers’ < *bullok* [OE *bulluc*] ‘bull calf; steer’, **colt~man* ‘one who tends colts’ < *colt* [OE] ‘the young of a horse, ass, or camel’, **cōu~man* ‘a cowherd’ < *cōu* [OE *cū*], *floteman < *flōte* (*floit, floit, flute*) [OE *flota* ‘boat, fleet’; OE *flot* ‘a body of water, the sea; OF *flote* ‘troop, flock’. In ME these three words appear to be merged into one] ‘herd of animals’ MED; **fōr~man* ‘swineherd’ < OE *fōr* ‘pig, hog’; **hogge~man* ‘a herdsman; swineherd, shepherd’ < *hogge* [OE] ‘a swine; esp. a castrated male swine’, **oxe~man* ‘a man who looks after oxen, a herdsman’ < *oxe* [OE *oxa*] ‘an ox’, **pigge~man* ‘one who tends swine, a swineherd’ < *pigge* [OE *pigga] ‘a young pig, piglet; a young porcupine; a pig, regardless of age or sex’ (пор. **pigge~herd*); **shēp~man* ‘a shepherd’ < *shēp* [OE *scēap, scāp, scēp, scīep, scȳp, (Nhb.) scīp*]; **stōd(e~man* (< *stōd(e* [OE *stōd*] ‘horses; mares; breed, stock; a group of mares or colts’, пор. *studman* ‘a servant attached to the stud’ 1545 NED, *stōd(e~herde* ‘the keeper of a stud’, ‘the servant in charge of a stud’ 1458 NED; назви птаці: **gōs~man* ‘one who tends a flock of geese’ < *gōs* [OE *gōs*], **hen~man* ‘man in charge of the hens’ < *hen* [OE]; назви риби і молюсків: **hēring~man* < *hēring* [OE, MDu, OF < Gmc.] ‘a herring’; **lax~man* ‘one who fishes for salmon’ < *lax* [OE] ‘the salmon’; назви комах: **bē~man* ‘a beekeeper’ < *bē* [OE *bēo, bīe*].

Назви неістот представляють такі ЛСГ: 1) назви рослин (овочів, фруктів, технічних культур): **cresse~man* ‘one who raises or gathers cress’ < *cresse* [OE *cresa*] ‘the plant of the mustard family’, **gār~lēk~man* ‘one who raises or sells garlic’ < *gār~lēk* [WS *gār-lēac, A gār-lēc*] (пор. **gār~lēker*), **lēk~man* ‘a dealer in potherbs’ < *lēk* [OE] ‘a leek’ (пор. *lēker); **pēre~man* < ‘a grower or seller of pears’ < *pēre* [OE *pere, peru*] ‘a pear, wild or cultivated’; **sēd~man* < *sēden* v. [<*sēd* n] ‘to produce seed; go or run to seed; also, take root, sprout, grow; to sow seed’; *sēd* n. [OE] ‘seed’ (пор. *sēder(e)*); **seġġe~man* ‘a thatcher’ < *seġġe* [OE *secg*] ‘sedge, any of several plants of the family Cyperaceae’, пор. *seġġeer, **seġġe~thakker*, **seġġe~man* ‘a thatcher’ < *seġġe* [OE *secg*] ‘sedge, any of several plants of the family Cyperaceae’, пор. *seġġer, **seġġe~makere* **seġġe~thakker*); **wōd(e~man* ‘a purveyor of woad; a dyer’ < *wōd(e* [OE *wād, cp. AF wod*]) ‘the plant woad (*Isatis tinctoria*) or the blue dyestuff prepared from the leaves of this plant; the plant weld (*Reseda luteola*) or the yellow dyestuff prepared from this plant; also, any of several red, blue, or purple dyestuffs; dye’ 1150 MED (пор. *wōdere*, *wōdester), **wōrt~man* ‘a seller of vegetables’ < *wōrt* [OE *wyr̥t* ‘root, plant’] ‘any plant or herb; an uncultivated grass, root, or vegetable; also, a wild plant, herb, etc. used as food; a cultivated plant, garden plant; a pot or kitchen herb, plant grown for the table; specif. cabbage; a medicinal herb, plant, or part of a plant’ 825 NED, 1150 MED;

2) назви знарядь праці, предметів побуту: **brōm~man* < [OE *brōm*] ‘instrument for sweeping, a broom [orig. made from the plant, broom] (пор. *brōmer), **hakke~man* < *hak* [<*hakken* v.] ‘a heavy agricultural tool’ (пор. **haker(e)*, **locke~man* < *lok* [OE *loc*] ‘a lock for securing a door, gate, book cover,

a container, etc.’ MED (пор. lok-smith lokiere, loker(e, *lokiestere), *pot(e~man < pot(e [OE pot; OF pot < Gmc] ‘a vessel, pot, container’ (1300 MED); ‘an earthenware vessel, pottery’ 1200 MED); *sive~man < sive [OE sife, MDu seve, AL siva] ‘a strainer, sieve; a fishing net’; *sleie~man < sleie [OE sleahe, slēa, slā] ‘a weaver’s reed’ (пор. *sleier, *sleie~makere, *sleie-wright), *spāde~man < spāde [OE spadu, spada] ‘a tool for digging, spade, shovel’, *spōre~man ‘spurrier’ < spōre [OE spora, spura] (пор. spōrier ‘a maker of spurs’ 1389 MED); *stīle~man < stīle n [OE stigel, -ol, stihle] ‘a set of steps erected over a fence, a stile’ (пор. *stīler); *ōr(es~man (ōr(e [OE ār] ‘an oar’;

3) назви зброї: *shēld~man < shēld [OE scild, sciold, scyld, sceld] (пор. shēld~makere, *shēld-wright); *shēth(e~man < shēth(e [OE scēaþ, scāþ] ‘a holder for a sword, knife, etc.; a sheath, scabbard’ (пор. shēther(e, shēth(e~makere);

4) назви одягу: *calle~man < calle [OE cawl] ‘a net for the hair, a kind of headdress; a hood, a cloak; a net’ (пор. *caller(e, *callestere, calle~knitter, calle~maker, *calle~makestere); *clōth~man < clōth [OE clāþ] ‘a piece of woven or felted fabric; a cloth’ (пор. clōther, *clōth~maker); *hōde~man < hōde [OE] ‘a hood for men or women attached to an outer garment or worn as a separate head-covering with or without attached shoulder cape, often worn under a hat; the hood of a priest or member of a religious order; the hood worn by physicians, lawyers, knights of chivalric orders; the distinctive hood worn by members of a guild or company on special occasions; a mail covering for the head and neck, coil of mail’ (*hōdemaker, *hōdere, *hōderes, *hōdestre), *kersei~man < kersey [< Kersey in Suffolk] ‘a kind of coarse woolen cloth’ MED;

5) назви продуктів харчування: *buter(e~man < buter(e [OE butere] (пор. *buterer, *buter(e~monger, *buter(e~chērl [OE ceorl] ‘a man, fellow, chap’); *ele~man < ēle, eli [OE ele, ME ēli is a blend of ēle and ōli (variant of oile)] ‘oil’ MED; (пор. ele~makere), *flēsh~man < flēsh [OE flāsc] (пор. flēsher, flēsh-mōn-ger(e, flēsh-heuer(e), *hōnī~man < hōnī [OE huniȝ], *nōte~man < nōte [OE hnutu] ‘a nut’, *smēre~man < smēre [OE smeoru, smeru] ‘animal fat, tallow; grease, lard, etc.’;

6) назви споруд: *briggē~man < briggē [OE brycge] ‘a bridge’, *gāte~man < gāte [OE ȝeat];

7) назви приміщень, закладів: *bour(e~man < būr [OE būr] ‘a dwelling, house, mansion, cottage; a shelter, den; a bower; a town [blended with burgh]; an inner room; esp., a bedroom; a lady’s chamber; also, a suite for ladies, the women’s quarters; any kind of small room or compartment; a storeroom, a stall for animals, a kennel’ (пор. *bour(e~grom, *bour(e~maker, *bour(e~swain, *bour(e~thern, bour(e~womman); *hacche~man < hacche [OE hæc] ‘a small door, gate, or wicket’ MED (пор. *haccher(e); *hal(le~man < hal(le [OE heall, OF < Gmc.] ‘a large building; a large room’ MED; *in~man < in n. [OE in] ‘a temporary dwelling, lodgings; a house, room, or apartment for guests; a public lodging and/or eating house; a hostelry, tavern’ (пор. in~keper, in~holder *in-nour), *milne~man (*meleman) < (пор. milner(e (miller(r, muller(e, meller(e), mēle~makere, *milne~ward);

8) назви об’єктів ландшафту: *brōk~man < brōk [OE brōc stream.] ‘a stream; esp., a small stream, a brook’, *pōund(e~man < pōund(e [< OE pyndan v.;

OE *pand, *pond] ‘an enclosure in which distrained or stray livestock are kept, a pound’ MED), *stēde~man < stēde [OE stede, steode, styd, (A) steyde] ‘an inhabited place’ (пор. *steadward* 1613 NED); wōde(s~man < wōde [OE wudu, wiodu, later wudu] ‘a group of living trees, a grove, copse, woods, forest’ MED);

9) назви субстанцій, речовин, фізичних явищ: *aker~man < āker [OE æcer] ‘a piece of arable land, a field’, *blacche~man < blacche [OE] ‘a black pigment or dye; esp., black ink’, *col~man < cōl [OE col] ‘charcoal’; *fir~man < fir [OE fȳr] ‘fire as a physical phenomenon’, *glas~man < glas n. [OE] (glāsier, glas~wright, *glas~werker), *salt~man < salt [OE sealt, salt]; *stōn~man < stōn [OE stān];

10) назви волокон, тканин: *flex~man ‘a dresser or seller of flax’ < flex [OE fleax] ‘flax (Linum usitatissimum); dressed fibers of flax; also, flax fibers in various stages of preparation’ (пор. *flexer, *flex~beter, *flex~heuer, *flex~wif, *flex~womman), *līn~man ‘a man who dresses or sells flax’ < līn [OE līn]); ‘flax; the fiber of flax; cloth woven from flax, linen cloth’;

11) анатомічні назви: *fether~man < fether [OE feðer] (пор. *fether~bigger, *fether~man, *fether~monger), *lether~man < lether [OE leþer] (*lether~deier, *lether~kervere, lether~sellere); *tōþ~man < tōþ [OE tōþ] (пор. tōþ~drauere ‘one who extracts teeth’ 1330 MED);

12) назви транспорту: *wain~man < wain [OE wægn, wægen, wæn] ‘a cart, wagon; a wheeled plow’;

Решта: *bōk~man < bōk [OE] (пор. bōk~maker, bōk~bindere), *war(e)~man < war(e [OE waru] ‘articles of merchandise or manufacture; the things which a merchant, tradesman or pedlar, has to sell; goods, commodities’ 1000 NED; ‘textile fabrics’ 1442 NED; ‘field-produce, crops, vegetables’ 1398 NED; ‘live-stock cattle, sheep, poultry’ 1422 NED); *pak(e)~man < pak(e [ME packe, pak(e, pakke, ср. MDu., MLG pac & OI pakki] ‘a bundle or package; a bundle of cloth, moss, skins, merchandise, etc.’ 1200 MED, ‘a bag or pack for carrying things; a money-bag, purse; also, a packsaddle’ 1225 NED.

Семантична характеристика дієслівних основ. Основи дієслів, що беруть участь у творенні похідних із суфіксом -man, відносять до ЛСГ дієслів, які позначають: 1) дію, зокрема: а) дію, яка спричинює зміни в об’єкті: hakken v. [OE] ‘to cut (sth.) with chopping blows, hack’ > *hake~man; pakken v. [from pak n.; also ср. AF enpaker, ML paccare, MDu. packen] 1361 MED, 1280 NED > *pak(e)~man; sēden v. [< sēd n] ‘to sow seed’ > *sēd~man; б) дію, яка створює об’єкт: bāken [OE bacan, bōc, bacen] ‘to bake (bread, beans, apples in an oven or in ashes)’ > *bak(e)man; breuen [OE brēowan] ‘to brew (beer, ale); also, make (wine); to make ale or beer, engage in brewing’ > *breu~man; glāsen [< glas n.] ‘to provide (a building, etc.) with glass windows; fit (a window) with glass’ > *glas~man; heġġen [< heġġe n.] ‘to make a hedge’ > *heġġe~man; rēden v. [< rēd n.] ‘to thatch (a building) with reeds, or perh. with straw’ > *rēd~man; smithen [OE smiðian] ‘(a) to make (sth.) of metal; also, work (metal), forge; to work as a blacksmith’ > *smith~man;

2. дієслова релятивної семантики: дієслова впливу, зокрема насильства: huntun [OE huntian] ‘to hunt, go hunting’ > *hunte~man.

3. дієслова ментальних і соціальних дій суб’єкта: а) дієслова фізичної чи інтелектуальної діяльності або відпочинку (розваги): *spilen [OE spilian] ‘to

revel, play' MED, 'to sport or play; to rejoice' 1000 NED, 'to say; to speak' 1205 NED > *spile~man; б) дієслова догляду за об'єктами живої природи: innen [OE innian] 'to provide (sb.) with lodging, lodge' > *in~man; в) дієслова мовлення: bōden v. [OE bodian] 'to deliver a message; proclaim, announce, report' > *bōde~man; г) дієслів торгівельної та фіскальної діяльності: hukken [OE] 'to sell, peddle, sell at auction' > *hucke~man; tollen v. [< tol n. [OE toll] 'to assess a tax or fee' > *toll~man.

Відсубстантивні дієслова, що беруть участь у творенні похідних із суфіксом -man, класифікуємо як: а) відіменникові дієслова зі значенням 'виготовляти предмет, указаний мотиваційним іменником': *heḡḡe~man < heḡḡen v. [<heḡḡe n.] 'to make a hedge'; б) відіменникові дієслова зі значенням дії з використанням предмета, вказаного основою мотиваційного іменника: *glas~man < glāsen v. [< glas n.] 'to provide (a building, etc.) with glass windows; fit (a window) with glass'; *rēd~man 'a thatcher' < rēden v. [< rēd n.] 'to thatch (a building) with reeds, or perh. with straw'; *sēd~man < sēden v. [< sēd n.] 'to sow seed'.

Семантична характеристика прикметникових основ: прикметникова основа належить до лексико-семантичної групи «Характеристика соціальної приналежності людини»: fōr(e 'excellent, flourishing' 1300 MED (< fōr(e (adv.) [OE fore, foran]) (пор. Gileberto le Fore 1262 MED) > fōr(e~man 'a chief servant, manager, steward'.

Комплексне словотвірне поле 563 агентивно-професійних назв, що побутували виключно як компоненти антропоформул, сформоване на 51% із словотвірного поля суфіксальних АПН, ядро якого утворюють поряд із суфіксом -er(e) (47% від усіх суфіксальних АПН) похідні із суфіксом -man (116 – 40% від усіх суфіксальних). Значна кількість похідних із суфіксом -man назв за професією та родом заняття, що служать лексичною базою назв прізвищевго типу і виконують в середньоанглійській період виключно функцію ідентифікації особи, і були виявлені в процесі нашого дослідження у складі середньоанглійських антропоформул як додаткові до особового власного імені ідентифікаційні компоненти, дають нам переконливі підстави вважати суфікс -man у середньоанглійському періоді продуктивним. Перспективним вважаємо здійснення структурно-семантичної характеристика словотвірного поля похідних із суфіксом -man інших лексико-тематичних груп середньоанглійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аракин В. Д. История английского языка: [учеб. пособие] / В. Д. Аракин. – [2-е изд.]. – М.: Просвещение, 1985. – 256 с.
2. Бартков Б. И. О статусе словообразовательных морфем типа -monger, -smith, -wright, -proof, -tight в английском языке / Б. И. Бартков // Словообразование и его место в курсе обучения иностранному языку. – Владивосток, 1978. – Вып. 6. – С. 42-51.
3. Буранов Дж. Происхождение и развитие полусуффикса -man в английском языке: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Дж. Буранов. – М.: 1963. – 20 с.
4. Дишлева С. М. Адвербиальна дистрибуція лексико-семантичних груп українських дієслів: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / С. М. Дишлева. – Київ, 2008. – 272 с.
5. Карашук П. М. Словообразование английского языка / П. М. Карашук. – М.: ВШ, 1977. – 303 с.
6. Мешков О. Д. Словообразование современного английского языка / О. Д. Мешков. – М.: Наука,

1976. — 275 с. 7. **Муругова Е. В.** Словообразовательное поле существительных лица в современном английском языке: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Е. В. Муругова. — Ростов-на-Дону, 1997. — 197 с. 8. **Нижельская Ю. А.** Структурно-семантическая и этимологическая характеристика словообразовательного поля глаголов американского варианта современного английского языка: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Ю. А. Нижельская. — Пятигорск, 2003. — 16 с. 9. **Никитина Л. А.** Словообразовательное поле суффиксальных существительных со значением лица в среднеанглийском языке: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Л. А. Никитина. — Пятигорск, 2005. — 187 с. 10. **Омельченко Л. Ф.** Английская композита: структура и семантика: дисс. ... докт. филол. наук: 10.02.04 / Л. Ф. Омельченко. — К., 1989. — 493 с. 11. **Погребная И. В.** Словообразовательное поле отглагольных существительных в современном английском языке: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / И. В. Погребная. — Ростов-на-Дону, 1998. — 187 с. 12. **Расторгуева Т. А.** История английского языка: [учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз] / Т. А. Расторгуева. — М.: ВШ, 1983. — 347 с. 13. **Ревзина О. Г.** Структура словообразовательных полей в славянских языках / О. Г. Ревзина. — М.: Изд-во МГУ. — 1969. — 154 с. 14. **Редкозубова Е. А.** Словообразовательные поля существительных и глаголов сленга в современном английском языке: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Е. А. Редкозубова. — Ростов-на-Дону, 2001. — 191 с. 15. **Резник Р. В.** Практическая грамматика английского языка: [учебник для фак. иностр. яз. вузов] / Р. В. Резник, Т. С. Сорокина, Т. А. Казарицкая. — [7. изд.]. — М.: Флинта: Наука, 2003. — 686 с. 16. **Солонович Т. Ф.** Развитие тематической группы наименований лиц по профессии в английском языке: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Т. Ф. Солонович. — Минск, 1986. — 204 с. 17. **Царёв П. В.** Продуктивное именное словообразование / П. И. Царёв. — М.: Изд-во МГУ, 1984. — 225 с. 18. **Шадрин В. И.** К проблеме ономаσιологической интерпретации сложных существительных в английском языке / В. И. Шадрин // Проблемы словообразования в английском и немецком языках. — Смоленск, 1982. — С. 110-117. 19. **Fransson G.** Middle English Surnames of Occupation (1100-1350) / G. Fransson. — Copenhagen, 1935. — 217 p. 20. **Jespersen O.** A Modern English Grammar on Historical Principles / O. Jespersen — London, 1946. — v. VI. — 570 p. 21. **Marchand H.** The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation. A Synchronic-Diachronic Approach / H. Marchand. — [2nd completely revised and enlarged edition]. — München, 1969. — XXVI, 545 p. 22. **Mills A. D.** Notes on some Middle English Occupational Terms / A. D. Mills // Studia Neophilologica: a Journal of Germanic and Romance Philology. — Uppsala, 1968. — v. 40. — N I. — p. 35-48. 23. **Thuresson S.** Middle English Occupational Terms / S. Thuresson. — Lund: CWK Gleerup; Copenhagen: Ejnar Munksgaard, 1950. — 285 p. 24. **Reaney P. H.** The Dictionary of British Surnames / P. H. Reaney. — London, 1966. — 366 p. 25. **Middle English Compendium.** University of Michigan Digital Library Production Service, 2001-2013. — 15000 p. — [online version]. — Mode of access: <http://www.quod.lib.umich.edu/m/med/>. 26. **Oxford English Dictionary.** A corrected re-issue with an introduction, supplement, and bibliography of a New English Dictionary on Historical Principles. — Oxford at the Clarendon Press, 1961 (1933). — V. I — XII.

Добровольська Оксана Ярославівна — кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри германської і фіно-угорської філології, Київський національний лінгвістичний університет, 03680, Україна, МСП, Україна, м. Київ-150, вул. Велика Васильківська, 73.

Тел.: +380 099 273 11 02

E-mail: oxanadobrovolska@ukr.net

ORCID id 0000-0001-7412-2244

Dobrovolska Oksana Yaroslavivna — Ph.D in Philology, Associate Professor, doctoral student of the Department of German and Finno-Ugrian Philology, Kyiv National Linguistic University, Ukraine, 03680, MSP, Kyiv-150, Velyka Vasylkivska Str, 73.